

Gebiedsbeschrijving

Het gebied van dit ommetje wordt gekenmerkt door:

- Een recentelijk opnieuw ingericht werkgebied met politiebureau en Rabobank;
- Verspreide woonbebouwing, deels authentiek Apeldoorns, deels modern;
- Drie sprengen, te weten de Ugchelse beek, de Eendrachtspreng en de Winkeweiart.

Geschiedenis

De geschiedenis van dit gebied is nauw verweven met de aan de sprengen verbonden industrie. Wanneer die sprengen precies zijn gegraven, is niet helemaal te achterhalen. In elk geval zijn ze in de 17de eeuw aanwezig om de drie hier vroeger gelegen watermolens te voeden. De Tiemensmolen (ook de Oude Olijphant genoemd) op de Ugchelse beek dateert van 1619. De stichting van de Eendracht aan de Eendrachtspreng is onbekend, een eerste vermelding is van 1672. In 1869 wordt de papiermolen verkocht aan Van Gelder en Zn. Molen De Liere aan de Winkewijert dateert van 1691. Alleen van de (linker) Tiemensmolen resteren nog enige gebouwen en fraai geboomte.

Die molens zorgden natuurlijk voor werkgelegenheid. Op een kaart van 1850 is weinig bebouwing bij de Ugchelseweg en Eendrachtstraat te zien. Bossen zijn er niet, wel (vochtige) heide. Rond 1905 is dat duidelijk veranderd. De bebouwing rukt op langs de Eendrachtstraat, de Ugchelseweg en de Hattenseweg. Veel 'woeste' gronden zijn ontgonnen; het Van Gelder terrein flink bebost. Weer 50 jaar later heeft zich dat verder uitgebreid. Met name de fabriek van Van Gelder is spectaculair gegroeid. In de jaren erna is er bij de woonbebouwing in die omgeving heel veel 'ingebreed'. Braakliggende terreinen zijn volgebouwd: de kern van het gebied is 'af'.

Heel anders was de ontwikkeling van het Van Gelder terrein. Na het faillissement van die fabriek in 1981 heeft een groot deel leeg gestaan tot een grote brand in 1996 de bebouwing grotendeels verwoestte. Recent heeft daar nieuwbouw plaatsgevonden. Eerst het Hoofdbureau van Politie van regio Noord- en Oost-Gelderland. Heel recent is de hoofdvesting van Rabobank Apeldoorn.

Daarnaast is de Eendrachtspreng in 2010 (deels) weer 'bovengronds' gebracht. Tussen de nieuwbouw en de spreng zijn zogenaamde wadi's aangelegd. Wadi's zijn voorzieningen waar overvloedige regen tijdelijk geborgen kan worden en zo in de bodem kan infiltreren.

IVN Apeldoorn

IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid, is een vereniging van vrijwilligers die mensen betreft bij hun (groene) leefomgeving, natuur, milieu en landschap. Zo'n 23.000 vrijwilligers zijn actief in 170 lokale afdelingen. Jaarlijks organiseren zij talloze excursies, cursussen, wandelingen en opleidingen. Door de laagdrempelige en educatieve activiteiten maakt een groot aantal mensen kennis met de natuur.

IVN Apeldoorn organiseert activiteiten als excursies, fietstochten, cursussen, lezingen, landschapsonderhoud en voor jong en oud. Voor mensen die zelf op pad willen in de natuur, zijn er wandel- en fietsroutes gratis te downloaden. Meer informatie op www.ivn-apeldoorn.nl

Volg [ivn.apeldoorn](https://www.facebook.com/ivn.apeldoorn) ook op

IVN Apeldoorn steunen?

Steun het werk van IVN Apeldoorn door lid of vriend te worden. Voor een vriendenprijs van € 12 per jaar ontvangt u vier keer per jaar het afdelingsblad Groenvoer en de maandelijkse digitale Nieuwsbrief. Blijf zo op de hoogte van onze activiteiten in ons werkgebied, de gemeenten Apeldoorn, Voorst en Epe. Meer informatie en aanmelden via lidworden.ivn-apeldoorn.nl

Ommetjes

Ommetjes zijn korte routes die je uitnodigen in je eigen woon- of werkomgeving op pad te gaan. Er zijn tal van ommetjes in en rond Apeldoorn beschikbaar, ook speciaal voor kinderen en hun (groot)ouders. Download de ommetjes gratis via de website ommetjes.ivn-apeldoorn.nl

Ommetje Eendracht Van water en werk

Het begin- en eindpunt: bruggetje over de duiker van de Eendrachtspreng, op het doodlopende deel van de Eendrachtstraat nabij de Rabobank.

Lengte: ruim 2 km

GPS: 52.198451, 5.948737

Iedereen doet het op z'n tijd... een ommetje maken. Lekker een frisse neus halen met collega's, (klein)kinderen, of gezellig bijkletsen met kennissen. Wandelen in het groen ontspant en is goed voor lijf en leden. IVN Apeldoorn deelt graag leuke en leerzame natuurweetjes met u. Wandel dit ommetje en ontdek het gebied rond de Eendrachtspreng.

IVN streeft naar een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap

Ommetje Eendracht

Van water en werk (versie: 12-6-2017)

Kijk op het 'bruggetje' even naar de waterloop. Deze Eendrachtsprengh heeft zijn oorsprong in het naaldbos bij de Ugchelsegrensweg. De sprengh stroomde al lange tijd niet meer, maar is in 2010 (deels) hersteld. Aan de zuidkant van het bruggetje zijn rechts wadi's aangelegd voor de opvang van afgekoppeld regenwater van het bedrijventerrein.

Ga rechtsaf de Ugchelseweg op. Bij de bushalte rechtsaf over het bruggetje en meteen weer linksaf het pad tussen sprengh en wadi. Aan de overkant van de Ugchelseweg is achter de twee imposante bruine beuken het restant te zien van de linker Tiemensmolen, eerst papiermolen, later wasserij tot 2002 en nu een weer gerenoveerd bedrijfsgebouw.

Langs de beek is een gevarieerde kruidenbegroeiing, mogelijk deels uitgezaaid. Langs het pad zijn bruine beuken aangeplant. Bij de brug over de sprengh is een betonnen bak aangelegd. Op de bodem zijn een drietal 'watermerken' van papierfabriek Van Gelder aangebracht. Onder het rooster ligt een vistrap; vissen kunnen zo stroomopwaarts zwemmen. Hier stond eertijds papiermolen De Eendracht.

Ga de brug over en steek de Ugchelseweg over. Loop vervolgens de Hattemseweg in. Langs de straat staan vrij veel wat oudere Veluwse huizen met zo'n kenmerkende gebroken kap. Let ook links op het bordje met huisnummers: er staan dus ook huizen niet direct langs de weg, een erfenis uit een minder planmatig verleden. Onderweg zijn leilinden te zien, vroeger dienst doend als zonwering.

Ga bij de tweede weg linksaf, Hattemse Beek. Dit straatje verloochent zijn dorpse afkomst niet. Je kunt hier de haan horen kraaien en zowel links als rechts staan fruitbomen, alsof het een boomgaard is. De brug aan het einde gaat over de Ugchelse beek.

Sprengen

Wat is een sprengh? Een sprengh is een gegraven beek, die er voor zorgt dat het grondwater naar een watermolen wordt gevoerd en zo voorziet in de energie voor de molen.

Dat grondwater is afkomstig van regenwater, dat op hogere delen van de Veluwe gevallen is en naar het diepe grondwater is gezakt. Het water in een sprengh levert de meeste energie, als het bovenop een waterrad kan vallen. Men probeerde daarom het water tussen dijkes op te leiden.

Een aantal sprengen is in de jaren vijftig van de vorige eeuw droog gevallen, doordat papierfabriek Van Gelder erg veel grondwater oppompte. Sinds Van Gelder gestopt is, kunnen die sprengen weer stromen. Dat geldt ook voor de Eendrachtsprengh.

De termen sprengh en beek worden door elkaar gebruikt, zoals lokaal gebruikelijk. Sommige sprengen zoals de Ugchelse beek en de Winkewijert zijn mogelijk (vergraven) natuurlijke beken.

Eendrachtsprengh

Ga direct over de brug linksaf langs de beek. Langs de beek staan verschillende soorten bomen, zoals els, eik, hazelaar en berk. Bij de volgende brug is het verdeelwerk (overlaat) tussen de 'opgeleide' bovenbeek en de onderbeek te zien. Hier zitten veel eenden. Dat zijn zogenaamde boereneenden, kruisingen van de wilde eend met tamme eenden.

Loop hier rechtsaf door het gras naar de volgende brug. Hier is te zien, hoe de Winkewijert van rechts is verbonden aan de Ugchelse beek.

Ga linksaf terug naar de kruising met het rode fietspad. Ga daar naar rechts en vlak voor de brug linksaf het onverharde pad op. Langs dit pad groeien onder meer linden, lijsterbessen en beuken. In de berm langs de beek groeit winde tussen de brandnetels. Even voorbij de twee beuken, ter weerszijde van het pad, staat links een woest bosje met uitgegroeide meidoorns. Daaronder groeien braam en hulst.

Ga aan het einde van het pad het bruggetje over, rechtsaf, na een paar meter over weer een bruggetje linksaf. Hier komen bovenbeek en onderbeek weer samen. Bij veel huizen is hier de berm door bewoners 'bewerkt', het lijkt zo bij de huizen te horen. In de beek leven hier stekelbaarsjes.

Op de oevers groeien diverse bomen, zoals vlier, esdoorn, els en linde. In de els zijn vaak zijzen te zien en te horen. Die weten de zaadjes uit de zogenaamde elzenproppen erg te waarderen. Hier ongeveer heeft aan de rechterkant van de beek de vroegere papiermolen De Liere gestaan.

Aan het eind van het pad linksaf de Eendrachtstraat op. Bij de bocht naar links begint de Ugchelseweg; aan de overkant is dan weer het begin van de route.